22. 11. 2022

ID: 115557

Promlčení

Režimu podle dosavadních předpisů podléhá podle § 3036 o. z. institut promlčení jako celek, tedy promlčecí dobu je třeba posuzovat podle dosavadní úpravy od jejího počátku až do zakončení. Tyto předpisy se tak bez omezení použijí na režim plynutí času, včetně např. stavení, přerušení a dalších institutů, které se k plynutí času vztahují. Ve vztahu k ustanovení § 870 obč. zák., ve znění účinném od 1. 1. 1992, se u lhůt a promlčecích dob zásada nepravé zpětné působnosti (§ 868) zákona č. 509/1991 Sb. neuplatňuje, přičemž důvodem této úpravy je především ochrana nabytých práv. Výklad, vedoucí k možné aplikaci ustanovení § 647 o. z. by zasahoval do časového režimu právního vztahu mezi stranami a měnil jeho podobu. Výklad, dle kterého by institut promlčení jako celek nepodléhal jednomu právnímu režimu, nýbrž by se jednotlivé aspekty posuzovaly podle úprav rozdílných (jde-li např. právě o případy posouzení okolností rozhodných pro počátek běhu promlčecí doby a okolností ovlivňujících její běh), by navíc stěží dostál požadavku na sledování právní jistoty účastníků právních vztahů.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky č.j. 23 Cdo 1191/2021-652 ze dne 27.7.2022)

Nejvyšší soud rozhodl ve věci žalobkyně FOL-Obal, s.r.o., se sídlem v D., zastoupené JUDr. M.N., advokátem, se sídlem v P., proti žalované ČEZ Distribuce, a. s., se sídlem v D., zastoupené Mgr. R.P., advokátem, se sídlem v P., o zaplacení částky 83 002 485,29 Kč s příslušenstvím, vedené u Okresního soudu v Děčíně pod sp. zn. 6 C 230/2016, o dovolání žalobkyně proti rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 30. 7. 2020, č. j. 17 Co 255/2019-621, tak, že dovolání se zamítá.

Z odůvodnění:

I. Dosavadní průběh řízení

[1] Okresní soud v Děčíně rozsudkem ze dne 25. 1. 2019, č. j. 6 C 230/2016-550, zamítl žalobu, kterou se žalobkyně po žalované domáhala zaplacení částky 81 774 941,79 Kč se zákonným úrokem z prodlení od 13. 4. 2016 do zaplacení a částek 1 164 043,50 Kč a 63 500 Kč vždy se zákonným úrokem z prodlení od 28. 3. 2017 do zaplacení (výrok pod bodem I), a rozhodl o náhradě nákladů řízení (výrok pod bodem II).

[2] Soud prvního stupně takto rozhodl o žalobě, kterou se žalobkyně domáhala úhrady výše uvedených částek z titulu náhrady škody. Ta měla žalobkyni vzniknout v důsledku porušení smlouvy o připojení odběrného místa ze dne 28. 4. 2006 ze strany právní předchůdkyně žalované tím, že vadně zapojila měřící transformátor proudu. Vadné připojení odběrného místa žalobkyně k distribuční soustavě dle žalobních tvrzení vedlo k dvojnásobnému měření odběru elektrické energie, než odpovídalo skutečnosti. Škoda způsobená žalobkyni tak měla být představována výší plateb, které žalobkyně navíc zaplatila svým dodavatelům (částka 81 774 941,79 Kč), výší dalších plateb za daň z elektřiny, systémové služby, poplatky za použití sítě a nevyžádané dodávky jalové energie a poplatky za OZE a KVET, které byly rovněž zaplaceny navíc (částka 1 164 043,50 Kč), jakož i náklady vynaloženými na výměnu měřícího transformátoru proudu a zapojení nového (částka 63 500 Kč).

[3] Soud prvního stupně předně poukázal na to, že aby mohlo být nárokům žalobkyně vyhověno,

musel by být v řízení zjištěn jejich základ, tedy muselo by být v řízení prokázáno porušení právní povinnosti žalovanou, vznik škody v majetkové sféře žalobkyně a příčinná souvislost mezi touto škodou a protiprávním jednáním žalované. Již ze samotných žalobních tvrzení žalobkyně však vyplývá, že žalobkyní označené protiprávní jednání žalované (pokud k němu došlo) bezprostřední příčinou tvrzené majetkové újmy nebylo. Pokud žalobkyně skutečně za dodanou elektrickou energii platila dvojnásobné ceny, než by odpovídalo reálně uskutečněným dodávkám elektrické energie, pak byl tento stav zapříčiněn primárně jednáním smluvních partnerů žalobkyně, tedy společností ČEZ Prodej s.r.o, ČEZ Prodej a.s. a Lumius, spol. s r. o. I kdyby však byla všechna tvrzení žalobkyně prokázána a byla by shledána příčinná souvislost mezi žalobkyní tvrzeným protiprávním jednáním žalované a vzniklou újmou v majetkové sféře žalobkyně, pak s ohledem na vznesenou námitku promlčení těchto případných škodných nároků, nemohl by soud tyto nároky žalobkyni přiznat.

[4] Soud prvního stupně za svá skutková zjištění vzal shodná tvrzení účastníků, dle nichž mezi žalobkyní a žalovanou, resp. její právní předchůdkyní společností ČEZ Distribuce, a.s., IČ 272 32 425, byla dne 28. 4. 2006 uzavřena smlouva o připojení odběrného místa, přičemž odběrné místo bylo rovněž tohoto dne připojeno.

[5] Smlouva o připojení odběrného místa byla uzavřena mezi žalobkyní jako podnikatelem a žalovanou jako podnikatelem, a byl tak založen závazkový vztah mezi podnikateli, a jestliže při jeho vzniku bylo zřejmé s přihlédnutím ke všem okolnostem, že se týká jejich podnikatelské činnosti, řídí se promlčení práva na případnou náhradu škody způsobenou žalovanou zákonem č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník (dále též jen „obch. zák.“), obecná promlčecí doba je tedy čtyřletá (§ 397 obch. zák.) a běží ode dne, kdy se poškozený (žalobkyně) dozvěděl nebo mohl dozvědět o škodě a o tom, kdo je povinen k její náhradě; končí však nejpozději uplynutím 10 let ode dne, kdy došlo k porušení povinnosti (§ 398 obch. zák.). K promlčení práva na náhradu škody uplynutím těchto 10 let od porušení dané povinnosti přitom dojde bez ohledu na subjektivní vědomost poškozeného o škodě. Protože k porušení právní povinnosti žalovanou mělo podle žalobních tvrzení žalobkyně dojít dne 28. 4. 2006, nejzazší termín pro uplatňování jakýchkoliv škodných nároků majících svůj původ v protiprávním jednání, ke kterému podle žalobního tvrzení žalobkyně došlo dne 28. 4. 2006, byl 28. 4. 2016. Avšak žaloba byla podána až dne 11. 10. 2016. Soud prvního stupně tak dospěl k závěru, že všechny žalobní nároky uplatněné žalobkyní v řízení jsou promlčené a nelze je přiznat.

[6] Námitku promlčení uplatněnou žalovanou soud prvního stupně neshledal rozpornou s dobrými mravy. V tomto ohledu poukázal na to, že byť může námitka promlčení být za určitých okolností výrazem zneužití práva na úkor účastníka, který marné uplynutí promlčecí doby nezavinil a vůči němuž by za takové situace zánik nároku v důsledku uplynutí promlčecí doby byl nepřiměřeně tvrdým postihem ve srovnání s rozsahem a charakterem jím uplatňovaného práva a s důvody, pro které své právo včas neuplatnil; v projednávané věci se o takový případ nejedná. Žalobkyně setrvávala v závazkovém vztahu s žalovanou téměř deset let. Po celou tuto dobu bylo v možnostech žalobkyně učinit si alespoň rámcovou představu o příkonu jednotlivých elektrických spotřebičů a tuto svou rámcovou představu porovnat s fakturovanou spotřebou elektřiny a zjistit případné chyby v měření spotřebované elektrické energie. Navíc nelze odhlížet od toho, že v posuzovaném případě se jedná o vztah mezi podnikateli, když dosavadní rozhodnutí soudů, kdy byly námitky promlčení shledány uplatněné v rozporu s dobrými mravy, se týkaly svou povahou zcela jiného druhu sporů (spory mezi rodinnými příslušníky, spory se státem), případně v těchto sporech byly zvažovány okolnosti, které v nyní posuzovaném případě nenastaly (případy hrubé nedbalosti účastníka, která zapříčinila vznik škody, nebo šikanózní námitky promlčení).

[7] K odvolání žalobkyně Krajský soud v Ústí nad Labem jako soud odvolací rozsudkem ze dne 30. 7. 2020, č. j. 17 Co 255/2019-621, rozsudek soudu prvního stupně potvrdil (výrok pod bodem I) a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení (výrok pod bodem II).

[8] Odvolací soud se ztotožnil se závěrem soudu prvního stupně, že žalovanou byla důvodně uplatněna námitka promlčení, neboť uplynula objektivní promlčecí doba dle § 398 obch. zák. S odkazem na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4. 10. 2017, sp. zn. 23 Cdo 5651/2016, uvedl, že pro začátek běhu této lhůty je rozhodný okamžik porušení právní povinnosti a žádná další skutečnost zde nehraje roli. K porušení povinnosti řádně připojit k distribuční soustavě, jakožto škodné události, která měla zapříčinit vznik tvrzené škody, mělo dojít dne 28. 4. 2006. Dne 26. 3. 2016 proběhla výměna měřícího transformátoru proudu u žalobkyně a následně bylo zjištěno, že naměřená spotřeba elektrické energie v odběrném místě je poloviční. Žalobkyně nastalou situaci začala řešit se svým dodavatelem elektrické energie společností Lumius, spol. s r.o., a posléze s žalobkyní, s níž vstoupila v mimosoudní jednání. Žalobkyně podala žalobu až dne 11. 10. 2016, tedy až po marném uplynutí desetileté objektivní promlčecí doby podle § 398 obch. zák., která uplynula dne 28. 4. 2016.

[9] Odvolací soud nepřitakal námitce žalobkyně, že ke vzniku škody docházelo průběžně vlivem chybně zapojené měřící soupravy. O samostatné nároky, které vznikly později z téže škodné události, by se jednalo toliko v případě, že by žalovaná byla dodavatelkou elektřiny, se kterou by měla žalobkyně uzavřenou smlouvu o dodávkách elektřiny, na jejímž základě by jí byla dodána elektřina do sjednaného odběrného místa a za to by prováděla na účet dodavatele řádné měsíční platby, jejichž výše by byla odvislá od chybně měřené měsíční spotřeby (srov. R 38/1975 civ.). V dané věci však tomu tak není, jelikož žalovaná je provozovatelkou distribuční soustavy, která v minulosti provedla zapojení odběrného místa žalobkyně k distribuční soustavě, aby tak byla žalobkyni umožněna dodávka elektrické energie, ale samotné dodávky elektrické energie již nezajištovala. Nejedná se proto o opakované dílčí útoky vůči žalobkyni, nýbrž jedinou událost, od níž započala běžet objektivní promlčecí doba.

[10] Rovněž námitku žalobkyně, že po dobu mimosoudního jednání se žalovanou neběžela promlčecí doba ve smyslu § 647 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „o. z.“), odvolací soud odmítl jako nedůvodnou. Aplikace tohoto ustanovení je vyloučena podle § 3036 o. z., neboť promlčecí doba započala běžet za účinnosti obchodního zákoníku, tedy před nabytím účinnosti o. z. Ustanovení § 3036 o. z. přitom chrání časový režim právních vztahů z důvodu ochrany právní jistoty účastníků právních vztahů. Odvolací soud pak doplnil, že i kdyby toliko hypoteticky připustil aplikaci předmětného ustanovení, nebyly by splněny podmínky tímto ustanovením předpokládané, neboť z listinných důkazů čtených soudem prvního stupně k důkazu se nepodává, že by mezi účastníky byla uzavřena dohoda o mimosoudním jednání o právu nebo o okolnosti, která právo zakládá, ve smyslu § 647 o. z.

[11] Odvolací soud, stejně tak jako soud prvního stupně, neshledal námitku promlčení uplatněnou žalovanou za rozpornou s dobrými mravy. S poukazem na rozhodovací praxi Nejvyššího soudu konstatoval, že rozpor námitky promlčení s dobrými mravy je judikován v jiných typech věcí. Odvolací soud dále poukázal na to, že žalovaná v projednávané věci uplatnila námitku promlčení již ve svém prvotním vyjádření k žalobě ze dne 3. 4. 2018, tudíž se nejednalo o překvapivé a účelové uplatnění práva v řízení. Přihlédl rovněž ke skutečnosti, že žalobkyně si ode dne 26. 3. 2016, kdy došlo k výměně měřících transformátorů proudu, byla vědoma vzniku škody, když po jejich výměně zaznamenala snížení spotřeby elektřiny, pročež informovala svého dodavatele elektřiny (společnost Lumius, spol. s r.o.), který vešel v jednání s žalovanou za účelem zjištění příčiny snížení spotřeby elektřiny. Z předložených listin nebylo dle odvolacího soudu možno shledat, že by žalovaná účelově protahovala probíhající jednání, aby došlo k marnému uplynutí objektivní promlčecí doby, obzvláště když ta uplynula již dne 28. 4. 2016, tedy méně než měsíc od okamžiku, kdy byla žalovaná prvně informována o snížené spotřebě v odběrném místě žalobkyně. Z obsahu spisu vyplývá, že většina jednání se realizovala až po uplynutí objektivní promlčecí doby. Nelze ani mít za to, že by žalovaná zneužila právo na uplatnění námitka promlčení, aby si tak zachovala veškerý prospěch, který získala v důsledku škodné události, neboť, jak bylo shora popsáno, žalovaná neměla ze vzniku škodné

události žádný vlastní prospěch (zisk).

[12] Odvolací soud dále doplnil, že žalobkyně je profesionálkou podnikající ve svém oboru po dobu více než 10 let. V areálu, kde se nachází předmětné odběrné místo, provozuje svou činnost od roku 2006 a od tohoto roku uzavírá smlouvy s dodavateli elektrické energie. Od této doby do zjištění škodné události nikdy nerozporovala spotřebu elektrické energie, byť si musela být vědoma alespoň základní spotřeby svých výrobních strojů, aby byla schopna odhadnout rozsah rezervovaného příkonu pro připojení k distribuční soustavě. Žalobkyně by měla mít poměrně jasnou představu o svých nákladech, které posléze zohledňuje při vytváření cen. Na žalobkyni tak lze spravedlivě klást zvýšené nároky co do její obezřetnosti a znalosti vlastního provozu, neboť kalkulace nákladů, včetně energií, patří k základním podmínkám cenotvorby a konkurenceschopnosti. Hodnocení možného rozporu námitky promlčení s dobrými mravy učiněné soudem prvního stupně považoval odvolací soud s odkazem na nález Ústavního soudu ze dne 6. 9. 2005, sp. zn. I. ÚS 643/04, a nález Ústavního soudu ze dne 3. 4. 2018, sp. zn. II. ÚS 76/17, za souladné s požadavkem na přezkoumání všech okolností, které mají být soudem prověřeny, aby nedošlo k nadměrnému poškození práv účastníka, který nikoliv svou vinou neuplatnil své právo včas. Konečně odvolací soud nepřitakal námitce žalobkyně o tom, že by její postavení šlo hodnotit jako slabší, než postavení žalované, neboť sama žalobkyně má značné zkušenosti z podnikatelského prostředí, jakož i znalosti potřebné pro plnění svého podnikatelského záměru.

[13] Odvolací soud tak potvrdil rozsudek soudu prvního stupně jako věcně správný.

II. Dovolání a vyjádření k němu

[14] Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně (dále též „dovolatelka“) dovolání s tím, že je považuje za přípustné dle ustanovení § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „o. s. ř.“), neboť napadené rozhodnutí dle mínění dovolatelky závisí na vyřešení dvou otázek hmotného práva, přičemž pro první z nich platí, že se jedná o otázku v rozhodovací praxi dovolacího soudu dosud neřešenou, pro druhou pak, že při jejím řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu.

[15] Dovolatelka předně formuluje otázku, zda je možné pro případ běhu a skončení objektivní promlčecí doby, která započala běžet podle obchodního zákoníku a za jeho účinnosti, užít ustanovení § 647 o. z., a tím nastolit stav, kdy se promlčecí doba po dobu mimosoudního jednání stran staví. Tuto otázku považuje dovolatelka za dosud neřešenou, ačkoliv jí jsou známy rozhodnutí, ve kterých se Nejvyšší soud k možnosti aplikace předmětného ustanovení vyjadřuje, konkrétně usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 4. 2019, sp. zn. 30 Cdo 2489/2018, a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 9. 2015, sp. zn. 25 Cdo 3319/2013, neboť v těchto rozhodnutích byly primárně řešeny odlišné otázky.

[16] Dovolatelka uplatňuje dovolací důvod nesprávného právního posouzení věci podle § 241a odst. 1 o. s. ř., přičemž nepovažuje za správný názor odvolacího soudu, že na projednávaný případ nelze aplikovat úpravu § 647 o. z., neboť to vylučuje přechodné ustanovení § 3036 o. z. Namítá, že i případná aplikace § 647 o. z. vede k ochraně jistoty a předvídatelnosti v právním vztahu účastníků, neboť ta vyplývá především z povědomí těchto účastníků. Poukazuje přitom na to, že právní řád i před účinností o. z. počítal s tím, že strany mohou dohodou i jednostranně měnit délku promlčecí doby, přičemž poukazuje na ustanovení § 292 odst. 2 obch. zák. či na institut uznání dluhu. Není přitom pochyb o tom, že taková dohoda či jednostranný právní úkon nijak nenarušují právní jistotu a předvídatelnost právního vztahu. Aplikaci předmětného ustanovení přitom § 3036 o. z. nevylučuje, neboť by se jednalo o zbytečný zásah do práv účastníků právního vztahu. Současně dovolatelka rozporuje závěr odvolacího soudu o tom, že i v případě aplikovatelnosti § 647 na projednávanou věc

nelze shledat, že by podmínky tohoto ustanovení byly naplněny. Dovolatelka poukazuje na to, že podmínky zde stanovené naplněny byly, neboť došlo k ústní (či konkludentní) dohodě mezi stranami, přičemž bylo vedeno jednání ohledně vzniku škody a její náhrady, které bylo ukončeno až tím, kdy ze strany žalobkyně nebyl přijat návrh na vyplacení částky 14 000 000 Kč, jako kompenzace za způsobené komplikace, k čemuž mělo dojít na schůzce uskutečněné dne 24. 10. 2016.

[17] Dovolatelka dále předestírá otázku souladu námitky promlčení s dobrými mravy, resp. otázku, za jakých podmínek je možné označit uplatněnou námitku promlčení za rozpornou s dobrými mravy. Při řešení této otázky se měl odvolací soud dle mínění dovolatelky odchýlit od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu, v tomto ohledu přitom dovolatelka odkazuje na řadu rozhodnutí Nejvyššího soudu (příkladmo na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 2. 2020, sp. zn. 32 Cdo 812/2018, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2012, sp. zn. 30 Cdo 725/2012, či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 9. 2015, sp. zn. 25 Cdo 3319/2013), jakož i na judikaturu Ústavního soudu.

[18] Ve vztahu k druhé formulované otázce dovolatelka předně kritizuje závěr odvolacího soudu týkající se typového omezení věcí, v nichž lze dovodit rozpornost námitky promlčení s dobrými mravy, když z ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu žádné takové omezení nevyplývá. Odvolacímu soudu dovolatelka vytýká, že nedostatečně zohlednil okolnosti případu, jakož i to, že nesprávně posoudil postavení žalobkyně – jakožto slabší strany, ve vztahu k žalované. Odvolací soud se nadto vůbec nezabýval rozsahem způsobené škody a jeho významem pro žalobkyni. Žalovaná měla svým jednáním po celou dobu uvádět dovolatelku v omyl, neboť vytvářela dojem, že celá záležitost bude vyřešena mimosoudní cestou, přičemž jednání bylo vedeno toliko s cílem, aby došlo k uplynutí objektivní desetileté promlčecí doby. Odvolací soud dle dovolatelky neposoudil všechny relevantní okolnosti, tedy nesplnil svou povinnost udělat vše pro spravedlivé řešení. Dovolatelka uzavírá, že bylo postaveno najisto, že marné uplynutí promlčecí doby nezavinila a za nastalé situace by pro ni byl zánik nároku nepřiměřeně tvrdým postihem ve srovnání s rozsahem a charakterem uplatňovaného práva a s důvody, pro které své právo včas neuplatnila. Odvolací soud v rámci své úvahy nedostál požadavkům ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu, nadto nedostál ani požadavku na řádné odůvodnění rozhodnutí ve smyslu § 157 odst. 2 o. s. ř.

[19] Z uvedených důvodů dovolatelka navrhla, aby Nejvyšší soud rozsudek odvolacího soudu zrušil, stejně tak jako rozsudek soudu prvního stupně, a aby věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

[20] Žalovaná ve vyjádření k dovolání navrhla, aby Nejvyšší soud dovolání odmítl jako nepřípustné, případně zamítl jako nedůvodné.

III. Přípustnost dovolání

[21] Nejvyšší soud (jako soud dovolací dle § 10a o. s. ř.) po zjištění, že dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou a řádně zastoupenou podle § 241 odst. 1 o. s. ř., posuzoval, zda dovolání obsahuje zákonné obligatorní náležitosti dovolání a zda je přípustné.

[22] Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští.

[23] Podle § 237 o. s. ř. není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla

vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak.

[24] Přípustnost dovolání podle ustanovení § 237 o. s. ř. není založena již tím, že dovolatel tvrdí, že jsou splněna kritéria přípustnosti dovolání obsažená v tomto ustanovení. Přípustnost dovolání nastává tehdy, jestliže dovolací soud, který jediný je oprávněn tuto přípustnost zkoumat (srov. § 239 o. s. ř.), dospěje k závěru, že kritéria přípustnosti dovolání uvedená v ustanovení § 237 o. s. ř. skutečně splněna jsou.

[25] Podle § 242 odst. 3 o. s. ř. lze rozhodnutí odvolacího soudu přezkoumat jen z důvodu vymezeného v dovolání. Je-li dovolání přípustné, dovolací soud přihlédne též k vadám uvedeným v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3, jakož i jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

[26] Druhá z dovolatelkou předestřených otázek, týkající se souladnosti uplatněné námitky promlčení s dobrými mravy přípustnost dovolání nezakládá.

[27] Pojem „dobré mravy“ v intencích § 3 odst. 1 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku (dále jen „obč. zák.“), Nejvyšší soud vyložil opakovaně v řadě svých rozhodnutí, v nichž dovodil, že východiskem úvah, zda je výkon práva v rozporu s dobrými mravy, je okolnost, že ustanovení § 3 odst. 1 obč. zák. patří k právním normám s relativně neurčitou (abstraktní) hypotézou, tj. k právním normám, jejichž hypotéza není stanovena přímo právním předpisem a které tak přenechávají soudu, aby podle svého uvážení v každém jednotlivém případě vymezil sám hypotézu právní normy ze širokého, předem neomezeného okruhu okolností. Pro použití korektivu „dobré mravy“ zákon nestanoví, z jakých hledisek má soud vycházet; vymezení hypotézy právní normy tedy závisí v každém konkrétním případě na úvaze soudu.

[28] Právní jednání (úkon) se příčí dobrým mravům, jestliže se jeho obsah ocitne v rozporu s obecně uznávaným míněním, které ve vzájemných vztazích mezi lidmi určuje, jaký má být obsah jejich jednání, aby bylo v souladu se základními zásadami mravního řádu demokratické společnosti. Dobré mravy netvoří společenský normativní systém, nýbrž jsou spíše měřítkem etického hodnocení konkrétních situací odpovídajícím obecně uznávaným pravidlům slušnosti, poctivého jednání apod. Dobré mravy jsou vykládány jako souhrn společenských, kulturních a mravních norem, jež v historickém vývoji osvědčují jistou neměnnost, vystihují podstatné historické tendence, jsou sdíleny rozhodující částí společnosti a mají povahu norem základních (srov. například rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 26. 6. 1997, sp. zn. 3 Cdon 69/96, uveřejněné v časopise Soudní judikatura 8/97 pod č. 62, ze dne 25. 10. 2004, sp. zn. 33 Odo 538/2003, ze dne 16. 3. 2005, sp. zn. 33 Odo 29/2005, nebo ze dne 31. 1. 2013, sp. zn. 33 Cdo 2582/2010).

[29] Námitka promlčení dobrým mravům zásadně neodporuje, neboť institut promlčení je institutem zákonným, přispívajícím k jistotě právních vztahů a je tedy použitelný ve vztahu k jakémukoliv právu, které se podle zákona promlčuje. V rozporu s dobrými mravy by bylo námitku promlčení možné shledat pouze v těch výjimečných případech, kdy by bylo výrazem zneužití tohoto práva na úkor účastníka, který marné uplynutí promlčecí doby nezavinil a vůči němuž by za takové situace zánik nároku na plnění v důsledku uplynutí promlčecí doby byl nepřiměřeně tvrdým postihem ve srovnání s rozsahem a charakterem jím uplatňovaného práva a s důvody, pro které své právo včas neuplatnil (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2001, sp. zn. 25 Cdo 2905/99, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 8. 2002, sp. zn. 25 Cdo 1839/2000, uveřejněný pod číslem 59/2004 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 7. 2014, sp. zn. 30 Cdo 3762/2013). Tyto okolnosti by přitom musely být naplněny v natolik výjimečné intenzitě, aby byl odůvodněn tak významný zásah do principu právní jistoty, jakým je odepření práva namítat promlčení (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 2. 2012, sp. zn. 23 Cdo 123/2011, nebo

rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 2. 2011, sp. zn. 21 Cdo 85/2010).

[30] Ustálená rozhodovací praxe Nejvyššího soudu pak vychází ze závěru, že posouzení otázky, zda uplatněná námitka promlčení odporuje dobrým mravům, je především úkolem soudů nižších stupňů, jež disponují bezprostředním přístupem ke skutkovým okolnostem věci a mají prostor pro náležité uvážení všech takto relevantních okolností, přičemž jejich úvahy dovolací soud v zásadě koriguje toliko v případě, kdy je lze označit za zjevně nepřiměřené (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2004, sp. zn. 28 Cdo 1094/2004, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 6. 2005, sp. zn. 26 Cdo 1764/2004, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 9. 2014, sp. zn. 28 Cdo 1003/2014, nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 9. 2016, sp. zn. 26 Cdo 791/2016).

[31] Odvolací soud při svém posouzení zvážil konkrétní okolnosti řešené věci i povahu vztahu mezi účastníky jakožto profesionály, neseznal přitom, že by ze strany žalované docházelo k účelovému protahování probíhajícího jednání, aby došlo k marnému uplynutí objektivní promlčecí doby, a to i s ohledem na to, že tato uplynula méně než měsíc od okamžiku, kdy byla žalovaná o snížené spotřebě v odběrném místě žalobkyně poprvé informována, jakož i s přihlédnutím ke skutečnosti, že většina jednání mezi stranami byla realizována až po uplynutí promlčecí doby. Na zneužívající charakter uplatnění námitky promlčení ze strany žalované přitom nelze usuzovat ani z toho, že by si chtěla ponechat majetkový prospěch, neboť v souvislosti se škodnou událostí se žalované žádného zisku nedostalo. Úvahu odvolacího soudu ústící v závěr o tom, že námitka promlčení vznesená žalovanou se dobrým mravům nepříčí, tedy Nejvyšší soud zjevně nepřiměřenou neshledal.

[32] Nejvyšší soud však shledal dovolání přípustným pro řešení první z dovolatelkou předložených otázek, tedy zda je možné pro případ běhu a skončení objektivní promlčecí doby, která započala běžet podle obchodního zákoníku a za jeho účinnosti, užít ustanovení § 647 o. z., a tím nastolit stav, kdy se promlčecí doba po dobu mimosoudního jednání stran staví. Jedná se o otázku, která dosud v rozhodovací praxi dovolacího soudu nebyla vyřešena.

IV. Důvodnost dovolání a právní úvahy dovolacího soudu

[33] Dovolání však není důvodné.

[34] Podle § 3036 o. z. se podle dosavadních právních předpisů až do svého zakončení posuzují všechny lhůty a doby, které začaly běžet přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, jakož i lhůty a doby pro uplatnění práv, která se řídí dosavadními právními předpisy, i když začnou běžet po dni nabytí účinnosti tohoto zákona.

[35] Podle § 647 o. z. v případě uzavření dohody o mimosoudním jednání věřitele a dlužníka o právu nebo o okolnosti, která právo zakládá, počne promlčecí lhůta běžet poté, co věřitel nebo dlužník výslovně odmítne v takovém jednání pokračovat; počala-li promlčecí lhůta běžet již dříve, po dobu jednání neběží.

[36] Nejvyšší soud již dříve ve své rozhodovací praxi dovodil, že z tohoto ustanovení zřetelně vyplývá (a to ze spojení „..až do svého zakončení…“), že podle dosavadních předpisů (tedy podle obč. zák.) je nutno posoudit jednak okolnosti rozhodné pro počátek běhu promlčecí doby (actio nata), jednak okolnosti, mající vliv na její běh (typicky její stavení - § 112 obč. zák.) a jednak nakonec i okolnosti, podle nichž se určuje její konec (srov. rozsudek ze dne 12. 3. 2019, sp. zn. 21 Cdo 292/2018). Obecné pravidlo obsažené v citovaném přechodném ustanovení o. z. sleduje zásadu, že zákony nepůsobí nazpět (srov. důvodovou zprávu k zákonu č. 89/2012 Sb., na kterou Nejvyšší soud odkázal již v rozsudku ze dne 15. 1. 2020, sp. zn. 21 Cdo 2341/2019).

[37] V usnesení ze dne 24. 9. 2015, sp. zn. 25 Cdo 3319/2013, na něž odkazuje i dovolatelka, pak Nejvyšší soud vycházel z toho, že k porušení právní povinnosti žalovaným, z něhož se odvíjel v řízení uplatňovaný nárok na náhradu škody, došlo před účinností o. z., tj. před 1. 1. 2014, a otázku promlčení je tedy nutno posuzovat podle dosavadní právní úpravy v zákoně č. 40/1964 Sb., občanský zákoník. Současně Nejvyšší soud poukázal na to, že na tam projednávaný případ tedy není možné aplikovat právní úpravu účinnou od 1. 1. 2014 právě s odkazem na ustanovení § 647 o. z., jehož aplikace se domáhá žalobkyně ve zde projednávané věci.

[38] Dovolatelka předestírá výklad dotčeného ustanovení, dle kterého by se podle dosavadních předpisů určily okolnosti rozhodné pro počátek běhu promlčecí doby či délka této doby, jde-li však o případy stavení promlčecí doby, byla by ustanovení o. z. aplikovatelná i pro posouzení promlčecích dob, jejichž běh započal před účinností tohoto zákona. Jazykové vyjádření „až do svého zakončení“ však nevzbuzuje pochybnosti o tom, že do rozsahu zkoumaného ustanovení je potřeba řadit i okolnosti, mající vliv na běh promlčecí doby. Mimo argumentaci důvodovou zprávou, na níž bylo odkazováno ve výše citované rozhodovací praxi, lze dále poukázat i na předešlé právní úpravy, v nichž zákonodárce v případě posuzování lhůt opakovaně vycházel ze zásady zákazu jakékoliv formy zpětné působnosti dotčených právních úprav – srov. § 763 odst. 2 obch. zák., § 860 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále jen „obč. zák.“), či § 870 obč. zák., ve znění účinném od 1. 1. 1992.

[39] Stran posuzování lhůt a dob se tak jedná o intertemporální úpravu konstruovanou v tuzemském právním prostředí již zažitým způsobem, což jistě může mít význam z hlediska očekávání stran při jejich vstupu do právních vztahů.

[40] Také názory objevující se v odborné literatuře vycházejí z toho, že režimu podle dosavadních předpisů podléhá podle § 3036 o. z. institut promlčení jako celek, tedy promlčecí dobu je třeba posuzovat podle dosavadní úpravy od jejího počátku až do zakončení. Tyto předpisy se tak bez omezení použijí na režim plynutí času, včetně např. stavení, přerušení a dalších institutů, které se k plynutí času vztahují [srov. LAVICKÝ, P. Komentář k § 3036. In: LAVICKÝ, P. a kol. Občanský zákoník I. Obecná část § 1−654). 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 2340; či TICHÝ, L. Komentář k § 3036. In: ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; FIALA, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 1360]. Účelem zkoumaného ustanovení je stanovení pravidla neretroaktivity a vymezení jeho působnosti. V důsledku toho se prodlužuje předchozí (dosavadní) režim dob a lhůt, který platí pro jejich vznik, a trvání za účinnosti nového občanského zákoníku, z jehož působnosti jsou tyto doby a lhůty vyňaty. Právní úprava tak sleduje zásadu právní jistoty a předvídatelnosti. Vychází z očekávání stran (právních subjektů), že časový režim jejich vztahu zůstane zachován i za účinnosti nové právní úpravy (TICHÝ, L. In: ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; FIALA, J. a kol., op. cit., s. 1359-1360). Ve vztahu k ustanovení § 870 obč. zák., ve znění účinném od 1. 1. 1992, pak také J. Handlar podotkl, že u lhůt a promlčecích dob se zásada nepravé zpětné působnosti (§ 868) zákona č. 509/1991 Sb. neuplatňuje, přičemž důvodem této úpravy je především ochrana nabytých práv (srov. HANDLAR, J. Komentář k § 870. In: ŠVESTKA, J.; SPÁČIL, J. a kol. Občanský zákoník I, II. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, marg. č. 1).

[41] Výklad dovolatelky vedoucí k možné aplikaci ustanovení § 647 o. z. v daném případě se výše popsanému hodnotovému uchopení příčí, neboť zasahuje do časového režimu právního vztahu mezi stranami a mění jeho podobu. Sama dovolatelka přitom mj. odkazuje na závěry komentářové literatury, dle nichž předmětné ustanovení představuje posílení právního postavení věřitele (srov. LAZÍKOVÁ, J.; ŠTEVČEK, M. In: LAVICKÝ, P. a kol., op. cit., s. 2264). Tento výklad, dle kterého by institut promlčení jako celek nepodléhal jednomu právnímu režimu, nýbrž by se jednotlivé aspekty posuzovaly podle úprav rozdílných (jde-li např. právě o případy posouzení okolností rozhodných pro počátek běhu promlčecí doby a okolností ovlivňujících její běh), by nadto stěží dostál požadavku na sledování právní jistoty účastníků právních vztahů.

[42] Lze uzavřít, že dospěl-li odvolací soud k závěru, že podle ustanovení § 3036 o. z. se v projednávané věci promlčení řídí úpravou obsaženou v obchodním zákoníku, neboť promlčecí doba započala běžet před nabytím účinnosti o. z., pročež není na daný případ aplikovatelným ustanovení § 647 o. z., je tento závěr odvolacího soudu správný.

[43] S ohledem na uvedené pak jsou bez významu námitky dovolatelky, jimiž předkládá vlastní stanovisko k otázce, zda byly naplněny podmínky předpokládané § 647 o. z., s jejichž naplněním předmětné ustanovení spojuje stavení promlčecí lhůty.

[44] Vzhledem k přípustnosti dovolání posoudil dovolací soud rovněž námitky žalobkyně, jimiž tvrdí jiné vady řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (§ 242 odst. 3 věta druhá o. s. ř.).

[45] Dovolatelka v této souvislosti vytýkala odvolacímu soudu, že nedostál požadavku na řádné odůvodnění svého rozhodnutí ve smyslu § 157 odst. 2 o. s. ř.

[46] V rozsudku ze dne 11. 5. 2011, sp. zn. 28 Cdo 4118/2010, Nejvyšší soud zdůraznil, že „jedním z principů představujících neopomenutelnou součást práva na spravedlivý proces je povinnost soudů svá rozhodnutí řádně odůvodnit, přičemž se musejí vypořádat s námitkami uplatněnými účastníky řízení, a to způsobem odpovídajícím míře jejich závažnosti. Pokud soudy této zákonné povinnosti nedostojí, a to jednak tím, že se zjištěnými skutečnostmi nebo tvrzenými námitkami nezabývají vůbec, nebo se s nimi vypořádají nedostatečným způsobem, založí tím nepřezkoumatelnost jimi vydaných rozhodnutí“ (k těmto závěrům se pak Nejvyšší soud přihlásil rovněž v rozsudku ze dne 20. 4. 2016, sp. zn. 22 Cdo 3332/2015).

[47] Je třeba dále připomenout, že otázka, za jakých okolností je možnost považovat soudní rozhodnutí za nepřezkoumatelné, byla v rozhodovací praxi Nejvyššího soudu již opakovaně řešena. Jako měřítko toho, zda je či není rozhodnutí soudu přezkoumatelné, je třeba považovat především zájem účastníků řízení na tom, aby mohli náležitě využít opravných prostředků proti tomuto rozhodnutí. I když rozhodnutí soudu nevyhovuje všem požadavkům na jeho odůvodnění, není zpravidla nepřezkoumatelné, jestliže případné nedostatky odůvodnění nejsou podle obsahu uplatněného opraveného prostředku na újmu práv účastníků řízení. Rozhodnutí je nepřezkoumatelné pro nesrozumitelnost nebo nedostatek důvodů tehdy, když vůči němu nemůže účastník, který s rozhodnutím nesouhlasí, náležitě formulovat důvody opravného prostředku, a ani soud rozhodující o tomto opravném prostředku nemá náležité podmínky pro zaujetí názoru na věc. Nelze pokládat za nepřezkoumatelné takové rozhodnutí, u něhož je všem účastníkům nepochybné, jak a proč bylo rozhodnuto (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2013, sp. zn. 29 Cdo 2543/2011, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 10. 2014, sp. zn. 21 Cdo 3466/2013, a usnesení ze dne 27. 10. 2015, sp. zn. 22 Cdo 3814/2015).

[48] Poměřováno těmito závěry je již z obsahu dovolání zřejmé, že dovolatelkou vytýkané nedostatky odůvodnění napadeného rozhodnutí odvolacího soudu jí nijak nebránily v tom, aby jasně a zřetelně vymezila dovolací důvod a předpoklady přípustnosti dovolání. Nepřezkoumatelnost rozhodnutí odvolacího soudu tudíž v daném případě dána není.

V. Závěr

[49] Protože v mezích, v nichž bylo dovolání shledáno přípustným, je rozsudek odvolacího soudu z hlediska uplatněného dovolacího důvodu správný a dovoláním neuplatněné vady řízení, k nimž u přípustného dovolání dovolací soud přihlíží z úřední povinnosti (srov. § 242 odst. 3 větu druhou o. s. ř.), se ze spisu nepodávají, Nejvyšší soud dovolání podle § 243d písm. a) o. s. ř. zamítl.

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- Odporová žaloba
- Autonomie vůle (exkluzivně pro předplatitele)
- Správní žaloba a trestní rozsudek
- Střídavá péče (exkluzivně pro předplatitele)
- Styk dítěte s rodičem (exkluzivně pro předplatitele)
- Nesprávné poučení
- Nájem bytu
- Nároky pozůstalých (exkluzivně pro předplatitele)
- Odpovědnost státu za újmu (exkluzivně pro předplatitele)
- Promlčení (exkluzivně pro předplatitele)
- Valná hromada (exkluzivně pro předplatitele)